

Geelbuikvuurpad (*Bombina variegata*) (H1193)

1. Status

Habitatrichtlijn Bijlage II (inwerkingtreding 1994)

2. Kenschets

Beschrijving: De geelbuikvuurpad is een kleine pad met een plat gedrongen lichaam en behoort tot de familie der schijftongkikkers. Het is een pioniersoort die sterk afhankelijk is van kleinschalige dynamiek bijvoorbeeld hevige regenbuien die kortstondige waterplassen creëren of watertjes die ontstaan door karren- of bandensporen. Op het land verblijven ze in meestal in kleinschalige landschapselementen zoals houtsingels, graften en bosjes in het mergellandschap. De rugzijde is grijsbruin met onregelmatige donkere vlekjes, waardoor het dier als het stil zit in de modder niet opvalt. De keel, de buik en de binnenzijde van de poten zijn opvallend geel met zwarte tot blauwgrijze vlekjes. De dieren zijn individueel herkenbaar aan de buikpatronen. Opvallend voor deze soort is de hart- of druppelvormige oogpupil.

Relatief belang in Europa: aanzienlijk

De geelbuikvuurpad heeft binnen Europa een vrij groot, maar niet aaneengesloten verspreidingsgebied en wordt vooral op hoogtes van meer dan 250 m boven zeeniveau gevonden. De soort komt voor in grote delen van Midden-Europa en heeft daarnaast enkele vindplaatsen in de Apennijnen en op de Balkan; de vindplaatsen in de gebergten van Zuid-Europa betreffen waarschijnlijk ijstijdrelicten. Het voorkomen van de geelbuikvuurpad is veelal lokaal. In alle Noordwest-Europese landen waar de geelbuikvuurpad voorkomt is er sprake van grootschalige habitatvernietiging en dus van een inkrimping van het verspreidingsgebied. In de ons omringende landen, België en Duitsland, is het slecht gesteld met de geelbuikvuurpad. In België wordt de soort als uitgestorven beschouwd en voor Duitsland geldt dat er nog maar weinig leefgebieden over zijn (de status is 'bedreigd'). Ook in Luxemburg gaat het slecht met de geelbuikvuurpad en vanuit Frankrijk (status 'bedreigd') zijn er duidelijke signalen dat veranderend landgebruik een negatieve uitwerking heeft op de verspreiding van de soort. Behoud van de geelbuikvuurpad binnen onze landsgrenzen wordt daarmee op Europese schaal steeds belangrijker. In Nederland komt alleen in de grensstreek met België en Duitsland nog een 'levensvatbare' populatie voor.

3. Bijdrage van gebieden

Huidige verspreiding en voorkomen binnen Nederland: In Nederland bereikt de geelbuikvuurpad de noordwest grens van zijn Europese verspreiding en de soort is hier uitsluitend te vinden in het Zuid-Limburgse heuvelland. Er zijn in ons land nog zes populaties met in totaal omstreeks 150 exemplaren. De in 2005 in groeve Blom bij Terblijt (binnen Natura 2000 gebied Bemelerberg & Schiepersberg) en in 2006 in de Meertensgroeve bij Vilt (binnen Natura 2000 gebied Geuldal) uitgevoerde introducties van dikkopjes van geelbuikvuurpaden zijn hierbij buiten beschouwing gelaten.

Huidig voorkomen en Natura 2000: De geelbuikvuurpad komt voor in de Natura 2000 gebieden Geuldal (157), Savelsbos (160) en Bemelerberg & Schiepersberg (156). In dat laatste gebied (deels erbuiten) ligt de groeve 't Rooth met de grootste populatie: in 2005 omvatte deze naar schatting 106 exemplaren. In het Geuldal ligt de qua omvang tweede populatie (wijngaard De Kruisberg bij Wahlwiller) met 29 exemplaren in 2005. In 2005 verbleven op de locaties Berghofwei, Gerendal (beiden Geuldal) en Julianagroeve (Bemelerberg & Schiepersberg) ieder tussen de vijf en tien exemplaren. Het aantal in het gebied Savelsbos (160) is niet goed bekend.

Nr.	Natura 2000 gebied	Bijdrage
156	Bemelerberg & Schiepersberg	>15%
157	Geuldal	<2%
160	Savelsbos	<2%

Voorkomen geelbuikvuurpad in Natura 2000 gebieden

4. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: Door het steeds verder verdwijnen van geschikt voortplantings- en landhabitat in combinatie met een algehele afname van kleinschalige dynamiek in het landschap is het aantal locaties waar de geelbuikvuurpad voorkomt in de laatste decennia sterk afgenomen. Inventarisaties vanaf het begin van de zestiger jaren hebben duidelijk aangetoond dat de achteruitgang van de soort dramatisch is. In 1964 waren er tachtig vindplaatsen en in 1975 negentien. In het jaar 2000, bij het verschijnen van het soortbeschermingsplan 'vroedmeesterpad en geelbuikvuurpad', kwam de geelbuikvuurpad nog op negen plaatsen voor, namelijk: 't Rooth, de Julianagroeven, het Gerendal, Wahlwiller, de Berghofweide, de Curfsgroeven, Beertsenhoven, Crapoel en Slekkendel. In 2004 wordt de soort alleen nog op de eerste vijf van deze negen locaties aangetroffen. Van de nu nog overgebleven locaties herbergt alleen groeve 't Rooth een populatie van meer dan 100 dieren

Recente ontwikkelingen: Over de periode 1994-2004 is er een afname geweest van negen naar zes locaties waar de geelbuikvuurpad voorkomt.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: zeer ongunstig
Het natuurlijke verspreidingsgebied van de geelbuikvuurpad in Nederland is drastisch afgenomen en is veel lager dan de gunstige referentie.

Beoordelingsaspect populatie: zeer ongunstig
Geen enkele Nederlandse populatie van de geelbuikvuurpad kan als duurzaam beschouwd worden. In feite zijn ze allemaal te klein. Dat geldt ook voor de grootste populatie, die in groeve 't Rooth.

Beoordelingsaspect leefgebied: zeer ongunstig
In de huidige situatie mist de soort een duurzaam habitatnetwerk waarbinnen een 'levensvatbare' populatie zich kan ontwikkelen en handhaven.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: zeer ongunstig
In de afgelopen vier jaar is men er in geslaagd om de geelbuikvuurpad veilig te stellen voor de nabije toekomst. Hiermee bestaat nog geen garantie voor behoud van de soort op lange termijn. Nu veel groeves gesloten zijn en de exploitatie van bestaande groeves onzeker is, dreigt ook dit laatste toevluchtsoord te verdwijnen.

Definitie gunstige staat van instandhouding: Voor een gunstige staat van instandhouding moet een duurzaam netwerk aan leefgebieden worden gerealiseerd, waarbinnen 'levensvatbare' populaties zich kunnen ontwikkelen. Op korte termijn betekent dit de realisatie van tenminste vijf groeves (of groeve-complexen) met een stabiele populatie geelbuikvuurpadden, waar voldoende leefgebied is en de poelen goed beheerd worden, en de inrichting van de directe (agrarische) omgeving van de groeves gunstig is voor uitwisseling van dieren. Deze vijf locaties vormen dan de kerngebieden van waaruit herkolonisatie van een veel uitgestreker gebied mogelijk is. Op lange termijn moet gewerkt worden aan een uitbreiding naar een netwerk van acht gebieden met in elk deelgebied een levensvatbare populatie en in de acht gebieden samen ten minste 1.600 volwassen exemplaren, waarmee een gunstige staat van instandhouding wordt bereikt. De acht gebieden moeten waar mogelijk onderling verbonden zijn door geschikt leefgebied.

Oordeel: zeer ongunstig

Staat van instandhouding		
Aspect	1994	2004
Verspreiding	zeer ongunstig	zeer ongunstig
Populatie	zeer ongunstig	zeer ongunstig
Leefgebied	zeer ongunstig	zeer ongunstig
Toekomst-perspectief	zeer ongunstig	zeer ongunstig
Beoordeling Svl	zeer ongunstig	zeer ongunstig

5. Bronnen

- Bosman, W & B. Crombaghs, 2000. De Geelbuikvuurpad in Limburg 2000. Een onderzoek naar populatieomvang en voortplantingssucces in de laatste leefgebieden. Adviesbureau Natuurbalans/Limes divergens, Ecologisch adviesbureau Groenlanden & Provincie Limburg, Nijmegen.
- Bosman, W. & B. Crombaghs, 2001. De Geelbuikvuurpad in Zuid-Limburg. Habitatgeschiktheidsstudie in een vijftal gebieden in Zuid-Limburg. Bureau Natuurbalans – Limes divergens, Bureau Groenlanden & Provincie Limburg, Nijmegen.
- Bosman, W. & B. Crombaghs, 2001. De Geelbuikvuurpad in Limburg 2001. Een onderzoek naar populatieomvang en voortplantingssucces in de laatste leefgebieden. Ecologisch adviesbureau Groenlanden & Adviesbureau Natuurbalans/Limes divergens, Ooij.
- Bosman, W. & B. Crombaghs, 2002. De Geelbuikvuurpad in Limburg 2002. Een onderzoek naar populatieomvang en voortplantingssucces in de laatste leefgebieden. Ecologisch adviesbureau Groenlanden & Adviesbureau Natuurbalans/Limes divergens, Ooij.
- Bosman, W. & B. Crombaghs, 2004. De geelbuikvuurpad in Limburg in 2004. Een onderzoek naar populatieomvang en voortplantingssucces in de laatste leefgebieden. Ecologisch adviesbureau Groenlanden & Adviesbureau Natuurbalans/Limes divergens, Ooij.
- Crombaghs, B. & W. Bosman, 2006. Nieuwsbrief Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad. Jaargang 6, nummer 1, mei 2006. Platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad. http://www.limburg.nl/upload/pdf/Geelbuikvuurpad_Vroedmeesterpad_Nieuwsbrief_mei_2006.pdf
- Gollmann, B. & G. Gollmann, 2002. Die Gelbbauchunke von der Suhle zur Radspur. Laurenti-Verlag, Bielefeld, 135 pp.
- Lenders, A.J.W. 2000. Beschermingsplan vroedmeesterpad en geelbuikvuurpad 2000-2004. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 's Gravenhage.
- Wingerden, W.K.R.E. van, Th. van der Sluis, R.I. van Dam, P. Schmitz, H. Kuipers en W. Kuindersma (2004 in prep). Natura 2000 grensgebieden. Ecologische waarde en grensoverschrijdende samenwerking in Natura 2000 Grensgebieden. Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte. Wageningen